

actiam

Verantwoord beleggen

Kwartaalrapport 4e kwartaal 2020

INHOUDSOPGAVE

1. INTRODUCTIE	4
2. ONTWIKKELINGEN IN HET VIERDE KWARTAAL 2020	5
3. THEMA ONDER DE LOEP - WAT HEBBEN WE BEREIKT IN 2020	7
3.1. Verduurzaming van fondsen	7
3.2. Voortgang op doelstellingen CO2-uitstoot en waterverbruik	7
3.3. Financiële performance duurzame fondsen	8
3.4. Uitgelicht: ACTIAM ondersteemt urgentie leefbaar loon in de kledingindustrie.....	10
4. ACTIEF AANDEELHOUDERSCHAP.....	11
4.1. Engagements	11
4.2. Stemmen	13
5. HET BELEGBAAR UNIVERSUM.....	15
5.1. Bedrijven.....	15
5.2. Landen (Staatsobligaties).....	16
BIJLAGEN	17
Uitsluitingen: bedrijven	17
Uitsluitingen: landen.....	17
DISCLAIMER	18

COPYRIGHT 2020

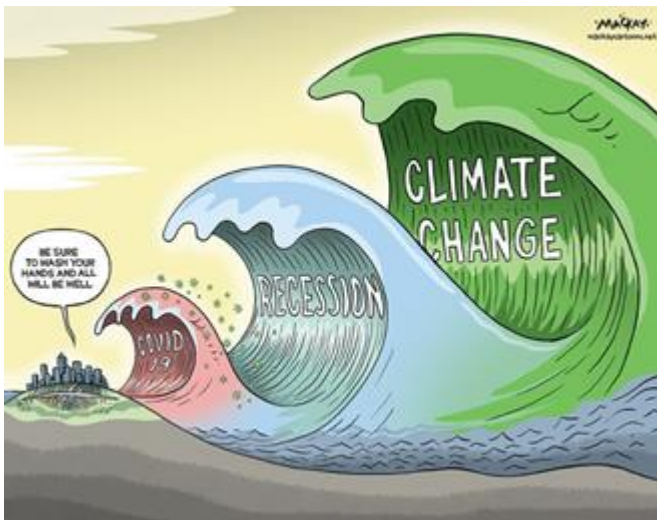
ACTIAM behoudt alle rechten (inclusief auteursrechten, handelsmerken, patenten en elk ander intellectueel eigendomsrecht) met betrekking tot alle informatie in deze publicatie (inclusief alle teksten, grafische afbeeldingen en logo's). U mag de informatie in dit document in geen enkele vorm kopiëren, publiceren, distribueren of reproduceren zonder de voorafgaande schriftelijke toestemming van ACTIAM.

1. Introductie

Aan het einde van een jaar is het traditie om even stil te staan en terug te kijken op wat het achterliggende jaar heeft gebracht. Ondanks historische gebeurtenissen zoals Brexit en ontwikkeling rondom de Amerikaanse presidentsverkiezingen, is zonder enige twijfel COVID-19 oftewel het coronavirus, allesoverheersend geweest op nagenoeg alle vlakken. Het zorgde voor ziekte, dood, stress, eenzaamheid en sociale onrust. Het duurt nog wel even voordat we zicht hebben op de volledige impact, maar door de komst van verschillende vaccins lijkt het einde in zicht.

En dan zijn er nog de economische gevolgen. Vanuit Nederlands perspectief lijken die mee te vallen. Gedragen door de steunmaatregelen van het kabinet, daalde het aantal faillissementen tot het laagste aantal in de afgelopen 20 jaar. En deze positieve instelling vertaalt zich door op de koersontwikkeling van de verschillende aandelenbeurzen. Waar de beurskoersen in maart en april nog stevig daalden, worden er momenteel doorlopend nieuwe hoogtepunten bereikt. Daarmee wordt er een flink voorschot genomen op het economische herstel dat plaats gaat vinden. Een crisis uit het boekje en vergelijkbaar met de crisis uit 2008.

Samengevat zou je kunnen stellen dat het ergste achter de rug is en een oplossing nabij. Om het economische herstel na de crisis van 2008 te stimuleren werd er vooral 'grijs' geïnvesteerd. Met als gevolg een versnelde toename van de CO₂ uitstoot. En dat maakt de huidige situatie beduidend anders. De risico's en potentiële impact van klimaatverandering zijn vele malen groter en hoger dan die van het coronavirus. Het verschil is de snelheid waarmee het zich voltrekt.

De economische kosten als gevolg van klimaatverandering kunnen in 2040 al zijn opgelopen tot 45 biljoen euro. Ter vergelijking: voor het huidige economische herstel is circa elf biljoen euro gereserveerd. We bevinden ons nu al op een punt dat het 'volledig voorkomen van een gevaarlijke verstoring van het klimaatsysteem' al niet meer mogelijk is. Dat betekent dat we ons moeten gaan richten op aanpassing aan de nieuwe situatie. In deze klimaatadaptatie werd de afgelopen jaar flink geïnvesteerd. Doordat de coronacrisis haar financiële weerslag heeft op de financiële huishouding van overheden, is de investering het laatste jaar afgenomen. Terwijl de wereld behoefte heeft aan een vertienvoudiging van het huidige niveau.

Vanuit dat licht bezien is 2021 positief begonnen. Zo heeft de Verenigde Staten zich weer aangesloten bij het Klimaatakkoord van Parijs en stopte het met de aanleg van een omstreden oliepijpleiding. En werd Noorwegen het eerste land waar meer dan de helft van de nieuw verkochte auto's elektrisch zijn. Traditioneel gezien gaat een nieuw jaar gepaard met goede voornemens. Hopelijk staat 'meer duurzaam investeren' hoog op deze lijst.

2. Ontwikkelingen in het vierde kwartaal 2020

ACTIAM gekwalificeerd als PRI World Leader klimaatrapportage

ACTIAM is in oktober gekwalificeerd als World Leader 2020 door de Principles for Responsible Investments (PRI). ACTIAM behoort daarmee tot de absolute wereldtop van duurzame investeerders. ACTIAM wordt als koploper als voorbeeld gesteld voor de uitstekende manier van beleggen rondom het thema klimaat. De manier van beleggen, de diverse initiatieven alsook de wijze van rapporteren wordt als toonaangevend gezien.

De Leaders Group 2020 richt zich dit jaar specifiek op het thema 'klimaatrapportage'. De kwalificatie van ACTIAM kwam tot stand na een zorgvuldig evaluatieproces gericht op de trackrecord, de allesomvattendheid van de gebruikte methodiek, de transparantie alsook een volledig geïntegreerd beleggingsbeleid in lijn met de TCFD (Taskforce on Climate-related Financial Disclosures).

Fiona Reynolds, CEO PRI, feliciteerde ACTIAM met de volgende boodschap: "Ik feliciteer ACTIAM van harte met het kwalificeren voor de Leaders Group van 2020. Dit is een formele erkenning van de vooruitstrevende aanpak van en transparante verantwoording over het thema klimaat."

Brede coalitie van beleggers roept bedrijven op om ontbossing te stoppen

ACTIAM heeft een volgende stap gezet op weg naar het elimineren van ontbossing in zijn portfolio door in het vierde kwartaal van 2020 een engagementprogramma te lanceren waarin het bedrijven oproept om ontbossing in hun toeleveringsketen te stoppen en transparanter te zijn over traceerbaarheid van grondstoffen. ACTIAM coördineert dit initiatief welke wordt ondersteund door acht andere financiële instellingen, goed voor € 1.800 miljard aan beheerd vermogen. De groep wil het risico van ontbossing in hun portefeuilles verminderen.

Met het oog op klimaatverandering en verlies aan biodiversiteit gaat de coalitie ontbossing binnen hun beleggingen tegen en vermindert de financiële risico's als gevolg van ontbossing. Het beleggersinitiatief richt zich daarbij op bedrijven die te weinig informatie verstrekken over hun toeleveranciers. Deze gevallen zijn aan het licht gekomen door middel van satellietbeelden en kunstmatige intelligentie, aangeleverd door Satelligence. Als blijkt dat de toeleveranciers in verband worden gebracht met ontbossing, wordt hun via engagement gevraagd de effecten van de ontbossing te beperken en ontbossing in de toekomst te voorkomen.

De groep heeft inmiddels reactie ontvangen van acht bedrijven die zijn geïdentificeerd en voerde al drie engagementgesprekken. De geïdentificeerde bedrijven worden in verband gebracht met ontbossing via hun toeleveringsketens. Tijdens de gesprekken hebben de bedrijven procedures gepresenteerd om verdere ontbossing te voorkomen.

Voor het engagement initiatief maakt ACTIAM gebruik van het Satelligence-partnerschap om ontbossing die verband houden met onze beleggingen in kaart te brengen. In de toekomst breidt ACTIAM de samenwerking met Satelligence uit naar andere regio's en soft commodity's om meer bedrijven te stimuleren om het risico van ontbossing in hun toeleveringsketens te reduceren.

ACTIAM en duurzame obligaties

Duurzame obligaties passen bij de ambitie van ACTIAM om voor haar klanten zo breed mogelijk bij te dragen aan de financiering van duurzame activiteiten. Het afgelopen kwartaal investeerde ACTIAM daarom opnieuw in leningen van bedrijven in zowel de financiële als de niet-financiële sector. Zo heeft ACTIAM geïnvesteerd in groene obligaties van BNP Paribas, Caixabank, Daimler, KfW, Engie, Fluvius en SNAM. Daarnaast werd er geïnvesteerd in sociale obligaties van Unedic en Credit Agricole. Tot slot is belegd in de Sustainability Bond van BFCM. Al deze obligaties zijn voorzien van een ACTIAM ESG-score op basis van het onlangs geïntroduceerde raamwerk.

ACTIAM wordt lid van de Observer Group van het Task Force on Nature-related Financial Disclosures-initiatief

Tijdens de jaarlijkse World Economic Forum bijeenkomst in Davos in 2019 kwam een groep stakeholders samen om de data-, meet- en rapportagebehoeften van bedrijven en financiële instellingen te bespreken die hen in staat zullen stellen om hun natuur-gerelateerde risico's, afhankelijkheden en impacts beter te begrijpen. Het idee voor een Task Force on Nature-related Financial Disclosures (TNFD) was geboren. De TNFD is complementair aan de bestaande Taskforce for Climate-related Financial Disclosures (TCFD), die kijkt naar klimaatverandering, één van de onderliggende oorzaken van ecosysteem- en biodiversiteitsverlies.

De taskforce zal ontwikkeld worden door een informele werkgroep, bestaande uit een partnerschap tussen Global Canopy, het Ontwikkelingsprogramma van de Verenigde Naties (UNDP), het United Nations Environment Programme Finance Initiative (UNEP FI) en het World Wide Fund for Nature (WWF). Er wordt een tweejarigenplan ontwikkeld om het

uiteindelijke doel te bereiken: natuur-gerelateerde risico's beter inschatten en financiële gelden schuiven van negatieve naar positieve effecten op natuur.

ACTIAM is in 2020 lid geworden van de Observer Group van de TNFD, omdat het terugdringen van biodiversiteitsverlies een integraal onderdeel is van ons duurzaam investeringsbeleid en onze doelstellingen. De Observer Group bestaat uit een breed scala aan belanghebbenden die geïnteresseerd zijn in de doelstellingen van de TNFD. ACTIAM ziet de behoefte voor betere data, inzichten en gestandaardiseerde rapportage over natuur-gerelateerde effecten. Daarom vinden we het belangrijk om een informele rol als waarnemer aan te nemen en feedback te geven op het verband tussen onze activiteiten en natuur-gerelateerde risico's en kansen en het plan dat wordt opgesteld door de werkgroep.

3. Thema onder de loep - Wat hebben we bereikt in 2020

3.1. Verduurzaming van fondsen

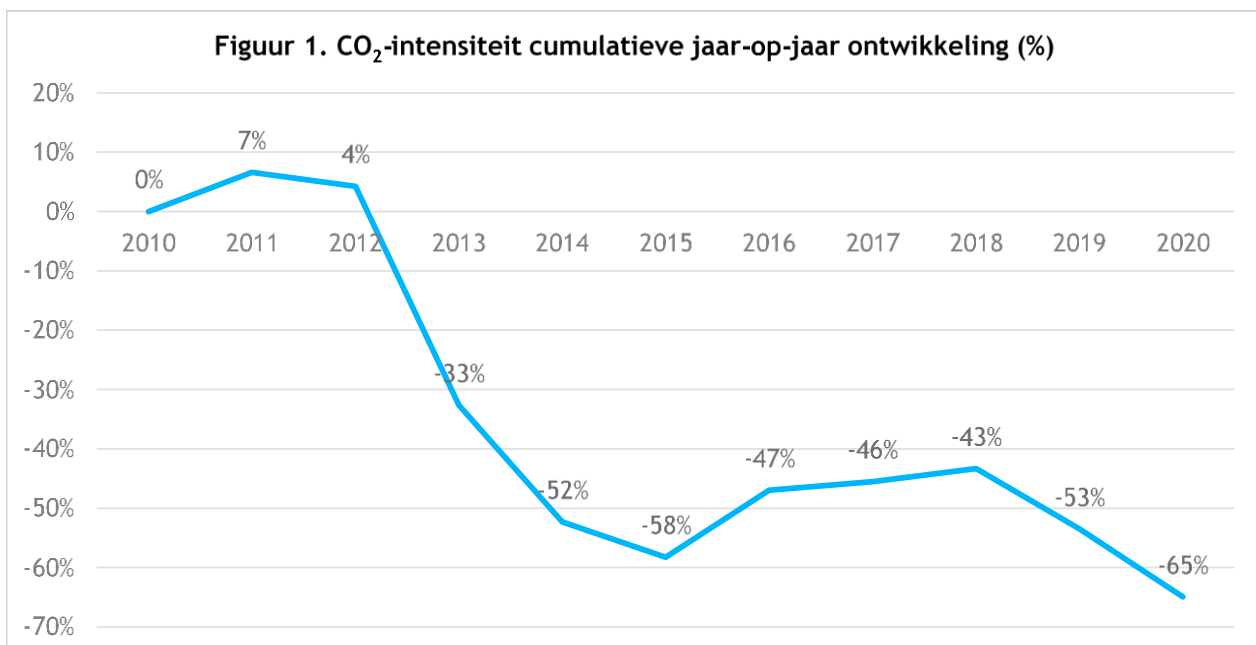
In het afgelopen jaar heeft ACTIAM haar indexfondsen verder verduurzaamd. Dat betekent dat ACTIAM nu voor haar totale fondsportefeuille naast sociaal-ethische principes ook strenger screent op financieel-materiële principes. Het percentage bedrijven dat door deze recente aanscherping wordt uitgesloten - omdat zij onvoldoende voorbereid zijn op de transitie naar een duurzame samenleving - stijgt hiermee van 5% naar 20% van de desbetreffende benchmark.

Een jaar geleden heeft ACTIAM haar duurzaamheidsbeleid verder aangescherpt, wat nu resulteert in de verdere verduurzaming van de indexfondsen. In het aangescherpte duurzaamheidsbeleid beoordeelt ACTIAM of bedrijven voldoende aanpassingsvermogen hebben om de transitie naar een duurzaam bedrijfsmodel te maken. Door ESG als financieel-materiële risico-indicator toe te voegen optimaliseert ACTIAM het risico-rendementsprofiel van de fondsen. Hierbij wordt beoordeeld welke bedrijven grote financiële risico's hebben door ontwikkelingen zoals klimaatverandering, waterverbruik, menselijk kapitaal en schaarste aan grondstoffen. Bedrijven die deze risico's onvoldoende mitigeren worden niet opgenomen in de duurzame indexfondsen.

ACTIAM paste deze principes al toe en heeft dit nu ook uitgerold voor haar indexfondsen. Op basis van zeven fundamenteel-materiële thema's maakt ACTIAM inzichtelijk hoe bedrijven zich voorbereiden op de overgang naar een duurzame samenleving en het opereren binnen de grenzen van onze planeet; zoals waterneutrale portefeuilles en geen ontbossing of verlies van biodiversiteit in 2030. Ook kijkt ACTIAM of deze bedrijven in staat zijn om maatschappelijke controverses - waarbij ACTIAM zich baseert op onder andere de UN Global Compact en OECD-richtlijnen) - op te lossen en te voorkomen. Voor de nieuwe fondsen kunnen de deelnemers via een dashboard volgen hoe zowel het financieel als het sociaal rendement, inclusief de CO₂- en de watervoetafdruk van de beleggingen, over de loop van de tijd veranderen. Het dashboard geeft inzicht in de uitsluitingen, klimaat- en waterrisico's en de inspanningen op gebied van engagement en stemmen.

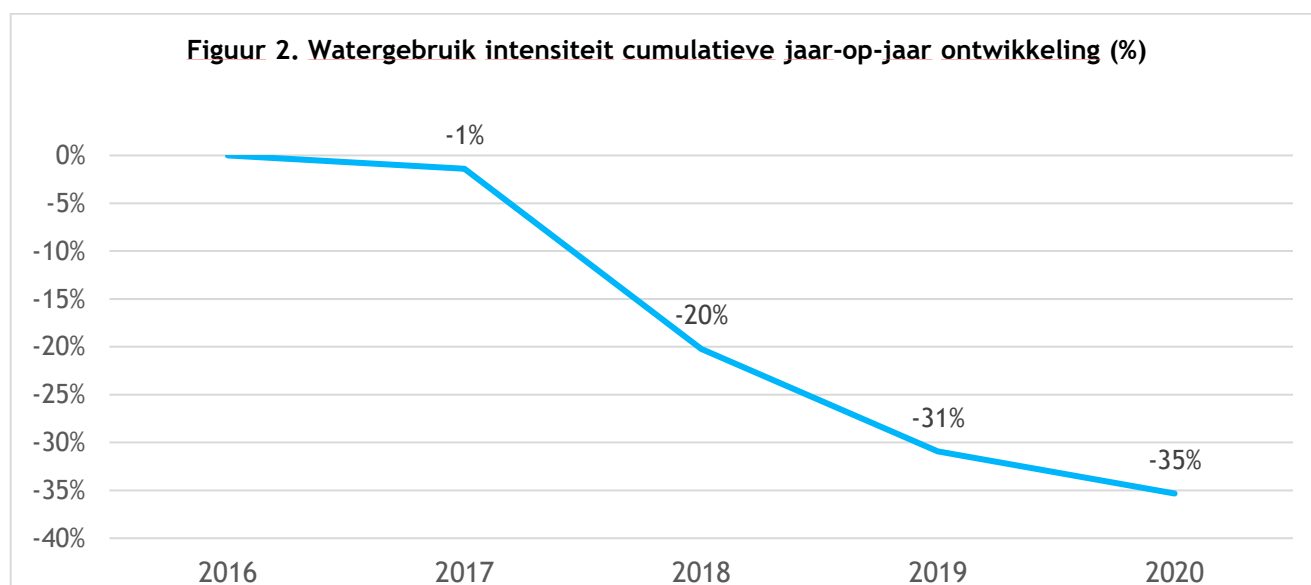
3.2. Voortgang op doelstellingen CO₂-uitstoot en waterverbruik

Net als vorig jaar meet ACTIAM de voortgang op de doelstellingen die zij gesteld heeft. Voor klimaatverandering is het doel: minimaal 30% reductie van de carbonuitstoot intensiteit in 2030 t.o.v. 2010. Deze doelstelling is in lijn met IPCC-berekeningen van de benodigde carbonuitstoot reductie om een temperatuurstijging van maximaal 2 graden te bereiken. De carbonintensiteit is de carbonuitstoot scope 1 en 2 uitgedrukt per miljoen geïnvesteerde euro's. Om de absolute ontwikkeling van de carbonintensiteit over tijd te meten wordt deze gecorrigeerd voor de groei in de bedrijfswaarde over tijd. De totale carbonintensiteit van alle fondsen is een gewogen gemiddelde van AUM (assets under management). In de periode 2010-2020 heeft ACTIAM een totale reductie van de carbonintensiteit van 65% gerealiseerd, zie figuur 1.

De verdere reductie ten opzichte van vorig jaar is te verklaren om verschillende redenen. Eén reden is het gevolg van de verdere verduurzaming van ACTIAM's investeringen in 2020, waarbij bedrijven met hoge carbonuitstoot die geen potentie voor gedragsverandering laten zien worden uitgesloten of minder investeringen ontvangen. Een andere reden is de verandering in bedrijfspraktijken waardoor zij minder carbon uitstoten. Het is onze verwachting dat op lange termijn de intensiteit van de portefeuilles verder gaat dalen. Met name ingegeven door de lagere verwachte uitstoot van bedrijven zelf. Ook al zijn we goed op weg met het behalen van deze doelstelling, ACTIAM blijft scherp op de risico's die gepaard gaan met een hoge carbonintensiteit en zal mogelijk in de toekomst haar doelstelling aanscherpen.

ACTIAM's doelstelling voor watergebruik is: een water-neutrale portfolio in 2030. Dit wordt gemeten aan de hand van de hoeveelheid waterconsumptie in schaarse gebieden uitgedrukt per miljoen geïnvesteerde euro's. Net als bij de carbonintensiteit wordt dit gecorrigeerd voor de groei in bedrijfswaarde en een gewogen gemiddelde van alle investeringen. In de periode 2016-2020 is een reductie van 35% gerealiseerd, zie figuur 2. Daarmee gaan we de goede richting op qua schaarswatergebruik, echter hebben we nog een weg te gaan om neutraliteit te bereiken.

De data-kwaliteit is op het gebied van water een stuk lager dan bij carbon. Dat betekent dat er relatief veel wordt gewerkt met schattingen van het verbruik of gemiddelden van de sector. Hiermee is ook de nauwkeurigheid minder groot. ACTIAM voert actief engagement met bedrijven en instellingen om transparantie over watergebruik te vergroten en om te komen tot een eenduidige wijze van meten en rapporteren.

3.3. Financiële performance duurzame fondsen

Zoals al vaak gememoreerd, was 2020 een uitzonderlijk beursjaar. Een nog nooit eerder vertoonde daling van de koersen, gevolgd door een nog nooit vertoonde stijging. In het eerste kwartaal leidde de onzekerheid door de COVID-19-pandemie tot een ongekende daling van de aandelenkoersen. Met name de olie- en gasindustrie werd hard geraakt door een perfecte storm van gebeurtenissen: de vraag naar olie en gas nam plots af, er woedde een geopolitieke strijd om het aanbod van olie in te perken, en het is technisch ingewikkeld voor veel producten om de oliekraan snel dicht te draaien. Dit heeft veel olie- en gasbedrijven hard geraakt en voor veel van deze bedrijven is het de vraag of de koers ooit zal terugkeren naar het oude niveau. De grootschalige hulpoperaties door nationale overheden en centrale banken zorgden voor een snel herstel van de beurzen. Een aantal sectoren, zoals de technologiebedrijven en veel farmaceutische bedrijven, profiteerden van de nieuwe realiteit. Luchtvaartmaatschappijen, de auto-industrie en commercieel vastgoed kregen juist grote klappen.

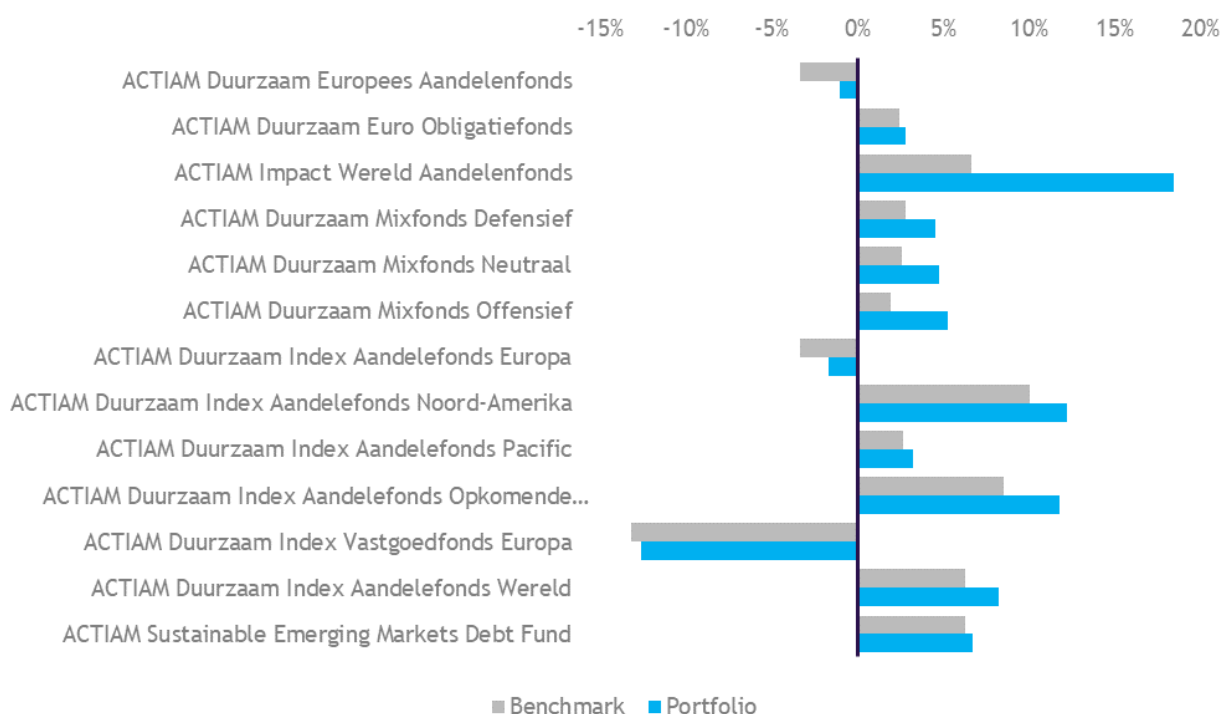
Een opvallende ontwikkeling was de sterke performance van duurzame bedrijven. Hoewel het nog te vroeg is om definitieve conclusies te trekken, bleken veel van de meer duurzame bedrijven beter bestand tegen de economische crisis dan de minder-duurzame bedrijven. Zij waren vaak veerkrachtiger tegen schokken in de aanvoerketen, beter personeelsbeleid leidde tot minder uitbraken van lokale corona-clusters, en sterker Governance-beleid maakte het bedrijf beter bestand tegen de veranderende economische realiteit. Daarnaast zien meer en meer bedrijven dat het noodzakelijk is om de transitie te maken naar een CO₂-arme samenleving.

Deze ontwikkelingen hebben het afgelopen jaar geleid tot goede resultaten van de ACTIAM-fondsen. De verduurzaming van de fondsen kwam precies op tijd en zoals onderstaande figuur laat zien laten alle ACTIAM-fondsen een aanzienlijke outperformance zien ten opzichte van de benchmarks. Met name het ACTIAM Impact Wereld Aandelenfonds, het fonds dat het meest gericht is op het creëren van een positieve impact en de transitie naar een duurzame samenleving, liet met

een rendement van 18,5% zelfs een outperformance ten opzichte van de MSCI ACWI zien van 11,8%. Het hoort daarmee tot de best presterende duurzame fondsen in Nederland. Maar ook het ACTIAM Duurzaam Index Vastgoedfonds, dat belegt in de vastgoedsector die dit jaar harde klappen heeft gekregen, laat een outperformance zien.

Ook als we kijken naar de rendementen over de afgelopen jaren (zie tabel), is het duidelijk dat 2020 een uitzonderlijk jaar was. Waar de duurzame ACTIAM-fondsen het de afgelopen jaren altijd al goed hebben gedaan, laat 2020 zien dat duurzaam beleggen loont. Het is de verwachting dat dit doorzet in 2021. Klimaatverandering en de energietransitie zullen nog belangrijkere worden en met de nieuwe EU-regelgeving rondom duurzaam beleggen zullen beleggers en bedrijven nog meer aandacht moeten geven aan verduurzaming. Naast milieu zullen ook sociale aspecten daarbij een steeds grotere rol gaan spelen. Producentenverantwoordelijkheid, waarbij bedrijven transparant zijn over de mogelijke impact van hun grondstoffengebruik op ontbossing, mensenrechtenschendingen of vervuiling, wordt daarbij belangrijker. Daarnaast zal de COVID-19 pandemie een blijvend effect hebben op gezondheidszorg, onderwijs en de manier van werken. De ACTIAM-fondsen zijn goed voorbereid op deze ontwikkelingen.

Figuur 3: Performance statement van de ACTIAM-beleggingsfondsen voor 2020

Tabel 1: Outperformance van de ACTIAM-fondsen van de afgelopen jaren*

	2020	3-jaars gemiddelde	5-jaars gemiddelde	sinds aanvang
ACTIAM Duurzaam Europees Aandelenfonds	2,3%	2,4%	1,1%	1,4%
ACTIAM Duurzaam Euro Obligatiefonds	0,4%	0,2%	0,1%	0,2%
ACTIAM Impact Wereld Aandelenfonds	11,8%	4,2%	2,8%	2,5%
ACTIAM Duurzaam Mixfonds Defensief	1,7%	1,0%	0,7%	0,7%
ACTIAM Duurzaam Mixfonds Neutraal	2,2%	1,5%	1,1%	1,1%
ACTIAM Duurzaam Mixfonds Offensief	3,3%	2,4%	1,8%	1,7%
ACTIAM Duurzaam Index Aandelenfonds Europa	1,7%	1,2%	1,0%	0,7%
ACTIAM Duurzaam Index Aandelenfonds Noord-Amerika	2,2%	1,2%	0,9%	0,8%
ACTIAM Duurzaam Index Aandelenfonds Pacific	0,6%	0,3%	0,1%	0,1%
ACTIAM Duurzaam Index Aandelenfonds Opkomende markten	3,3%	0,8%	NA	0,5%
ACTIAM Duurzaam Index Vastgoedfonds Europa	0,6%	0,7%	1,7%	1,7%
ACTIAM Duurzaam Index Aandelenfonds Wereld	1,9%	1,1%	0,9%	0,8%
ACTIAM Sustainable Emerging Markets Debt Fund	0,5%	NA	NA	NA

* De percentages geven het verschil tussen het rendement van het fonds en van de benchmark

3.4. Uitgelicht: ACTIAM onderstreept urgentie leefbaar loon in de kledingindustrie

COVID-19 heeft een enorm negatief effect gehad op de kledingindustrie in 2020. In het begin van de pandemie werden bedrijven geconfronteerd met onzekerheid en sluiting van fysieke winkels. Als gevolg moesten ze bestellingen bij leveranciers annuleren om hun winsten te beschermen. Schattingen laten zien dat de winst van de wereldwijde modesector in 2020 met 93% is afgenomen[1]. Dit had wereldwijd consequenties voor ongeveer 60 miljoen arbeiders actief in de ketens van de kledingindustrie. Ze ontvingen geen loon meer, kregen te maken met discriminatoir ontslag en moesten op andere wijze aan inkomsten komen waarbij zij aan extra gezondheidsrisico's werden blootgesteld.

COVID-19 onthulde twee systematische onderliggende problemen in de kledingindustrie. Ten eerste hebben veel bedrijven geen of onvoldoende beleid op leefbaar loon en verantwoord ketenbeheer. Waarbij moet worden opgemerkt dat bedrijven die wel beleid hebben op deze onderwerpen, dit niet allemaal op eenduidige manier naleven ten tijde van een pandemie. Ten tweede hebben de landen, waar het merendeel van deze ketens en daarmee arbeiders gevestigd zijn, onvoldoende beleid op sociale zekerheid. Daardoor kunnen arbeiders geen aanspraak maken op een sociaal vangnet. Dit was al een probleem voor de pandemie uitbrak, maar COVID-19 heeft dit nog eens extra onder de aandacht gebracht.

Als lange-termijn en duurzame investeerder vindt ACTIAM het belangrijk dat bedrijven in de kledingsector een leefbaar loon betalen. Enerzijds, omdat zij op die manier voldoen aan internationale verdragen en richtlijnen als de UN Guiding Principles on Business and Human Rights (UNGPs). Anderzijds, omdat zij op die manier minder financiële risico's ondervinden. Dit komt doordat de kans op protest en personeelsverloop afneemt, en werknemerstevredenheid en gezondheid beter zijn dan als er geen leefbaar loon wordt betaald. Dit bevordert productiviteit en ketenveerkracht.

Om beide systematische problemen te adresseren heeft ACTIAM samen met andere investeerders in het Platform Living Wage Financials verschillende acties ondernomen in 2020. In het eerste halfjaar hebben we een gezamenlijk statement geformuleerd om te benadrukken dat we verwachten dat bedrijven op verantwoorde wijze omgaan met de consequenties van COVID-19 voor arbeiders in hun ketens. Deze boodschap werd meegenomen in engagement gesprekken met bedrijven. Daarnaast hebben we als Platform de ILO Garment Sector Call to Action onderschreven. In samenwerking met andere stakeholders committeren we ons ertoe om bij te dragen aan bescherming van het inkomen en de gezondheid van arbeiders, alsook ondersteuning van leveranciers en het opzetten van duurzame systemen voor sociale zekerheid.

Wat is er bereikt met deze activiteiten in 2020? De jaarlijkse beoordeling van leefbaar loon praktijken van bedrijven in de kledingsector door het Platform liet zien dat het merendeel van de 29 bedrijven in dezelfde ontwikkelfase is gebleven als vorig jaar. Dat is een goed teken, want de beoordelingsmethodiek was aangescherpt. Echter, bedrijven hebben vaak nog geen duidelijke doelstellingen en strategie met betrekking tot het implementeren van leefbaar loon en betere arbeidsomstandigheden. Al worden er veel losse projecten opgezet door bedrijven er mist een hoger en systematisch ambitieniveau dat voorbijgaat aan een minimumloon. Daarnaast is het goede nieuws dat, mede door acties en campagnes van ngo's, vele grote bedrijven hun verantwoordelijkheid hebben genomen en bestellingen bij leveranciers hebben doorbetaald.

De ILO Call to Action heeft geldstromen gemobiliseerd van internationale financiële instellingen, bilaterale donoren en organisaties die de Call hebben onderschreven. Daarnaast heeft de groep in acht prioriteit landen nationale werkgroepen samengesteld van werknemers en werkgeversorganisaties. In sommige landen is al overeengekomen naar welke arbeiders en in welke vorm de beschikbare fondsen worden gedistribueerd en in andere landen zijn gesprekken gestart om gedeelde prioriteiten op te stellen, financieringstekorten te identificeren en overheidsplannen te bevorderen.

Het is afwachten hoe de effecten van COVID-19 verder een rol gaan spelen in de kledingsector in 2021. Het is onduidelijk welke bedrijfsmodellen de winnaars van de toekomst gaan zijn. Wat wel duidelijk is, is dat vraag naar kleding afneemt, door minder inkomsten, werkloosheid, thuiswerken en reizen. Ook is er een shift naar digitaal shoppen en minder fysieke winkels. Plus, het nieuwe credo lijkt *less is more*, waarbij vraag-gedreven en verantwoorde producten een grote rol spelen, met meer oog voor de veiligheid en waardigheid van werkers in de keten. Deze trends vragen om flexibelere en weerbare ketens. Bedrijven zullen meer dan ooit van transactionele naar strategische ketenrelaties moeten shiften, met eerlijke prijzen voor leveranciers en daarmee een stap in de richting van een leefbaar loon voor arbeiders in de keten.

[1] <https://www.mckinsey.com/industries/retail/our-insights/state-of-fashion>

4. Actief aandeelhouderschap

4.1. Engagements

Engagement in de mijnbouw

Mijnbouw speelt een cruciale rol in de energietransitie. Om de temperatuurstijging te limiteren tot maximaal 2 graden Celsius, is volgens een rapport van de Wereldbank tot aan 2050 ruim 3 biljoen ton aan metalen en mineralen nodig.¹ Het gaat dan onder andere om producten als aluminium, koper, grafiet, lithium en kobalt, die nodig zijn voor gebruik in onder andere windmolens, zonnepanelen en energieopslag. Ook de productie van de elektrische auto vergt aanzienlijk meer metalen dan een conventionele auto. Om aan deze stijgende vraag tegemoet te komen, zal mijnbouw naar verwachting op steeds grotere schaal gaan plaatsvinden. Dit brengt echter ook milieurisico's met zich mee. De sector is een grootverbruiker van water, dat wordt gebruikt om onder andere het materiaal uit de grond te onttrekken, het afscheiden van waardevolle mineralen uit het materiaal en in de transport en opslag van afvalmaterialen. Daarnaast is er het risico op watervervuiling en verwoesting van de biodiversiteit rondom de mijn. Tot slot is het maar de vraag in hoeverre het gebied rondom de mijn na sluiting teruggebracht wordt in originele staat.

Samen met de VBDO en enkele andere beleggers, is ACTIAM een programma gestart dat als doel heeft deze thema's onder de aandacht te brengen bij de mijnbouwsector. In het vierde kwartaal hebben we in dit gremium drie verschillende engagement guides gepubliceerd, gericht op water, biodiversiteit en landschapsherstel. Deze gidsen kunnen door andere beleggers als richtlijn gebruikt worden in hun gesprekken met mijnbouwondernemingen. Ook hebben we als groep het gesprek opgestart met vier mijnbouwondernemingen, in eerste instantie met watermanagement als focusthema. Een zo divers mogelijke set aan bedrijven is hiervoor geselecteerd. Zo zijn we bijvoorbeeld in gesprek met een bedrijf dat zeer sterk beleid heeft op de verschillende milieu gerelateerde onderwerpen, maar in de praktijk wel betrokken is bij verschillende controverses. Andere bedrijven waarmee we in gesprek zijn publiceren een minder uitgebreid beleid, maar zijn daarentegen niet betrokken bij controverses.

ACTIAM heeft de leiding over het engagementproces met de Australische Fortescue. Het bedrijf stelt zich coöperatief op en een eerste gesprek heeft inmiddels plaatsgevonden. Op basis van dit gesprek heeft ACTIAM zich een beeld gevormd van de belangrijkste verbeterpunten en deze gecommuniceerd met de onderneming. De belangrijkste focuspunten zijn de manier van rapporteren en het stellen van concrete verbeteringsdoelen. De recent gepubliceerde Framework Application *Guidance for Water-related Disclosures van het Climate Disclosure Standards Board* kan helpen richting te geven aan onze wensen. Hoewel nog in de consultatiefase is dit, naast CDP Water, een van de eerste en meest omvangrijke raamwerken waar bedrijfsrapportages aan zouden moeten voldoen op gebied van water.

Het komende jaar zal gebruikt worden om de gesprekken met de ondernemingen voort te zetten, onze wensen verder uit te diepen en de voortgang van de ondernemingen te monitoren. Ook zal het engagementproces worden uitgebreid naar een groter aantal bedrijven en op de iets langere termijn komt er naast watermanagement ook aandacht voor de thema's biodiversiteit en landherstel.

Stimuleren van transparant en verantwoord belastingbeleid

Belastingheffing wordt steeds meer gezien als een belangrijk onderdeel van een duurzame beleggingsstrategie. Volgens de Verenigde Naties spelen belastingen een cruciale rol bij het behalen van de Duurzame Ontwikkelingsdoelstellingen. Bedrijven die op een transparante manier belasting betalen in de regio's waar de waarde wordt gecreëerd, leveren een positieve bijdrage aan duurzame ontwikkeling en bevorderen gelijkheid. We zien daarom dat bedrijven steeds meer onder de loep liggen wat betreffende eventuele belastingontwijking en 'naming and shaming' van bedrijven die complexe belastingstructuren hebben geïmplementeerd om de te betalen belastingen te minimaliseren, wat tot reputatierisico's heeft geleid en de 'license to operate' beïnvloedt. Geschat wordt dat belastingontduiking en -ontwijking de regeringen in de EU naar schatting 170 miljard euro per jaar kost. Indien correct betaald, hadden deze belastingen kunnen worden gebruikt voor de financiering van openbare diensten en voor de uitvoering van gemeenschaps-, onderwijs-, gezondheids- en milieuprogramma's.

Als investeerder spelen we samen met overheden, ngo's en media een rol bij het aanmoedigen van beter belastinggedrag door bedrijven en het minimaliseren van het materiële reputatierisico dat met belastingontwijking gepaard gaat. ACTIAM neemt nu actief deel aan een engagementprogramma op het gebied van belastingen onder leiding van Sustainability dat in 2020 van start ging. De afgelopen maanden heeft de eerste ronde van engagementgesprekken plaatsgevonden met 21 bedrijven in de farmaceutische en IT-sector. Het doel van dit engagement is om te werken aan de volgende twee doelstellingen en de betrokken bedrijven aan te moedigen om een meer verantwoorde aanpak te volgen met een hogere mate van transparantie:

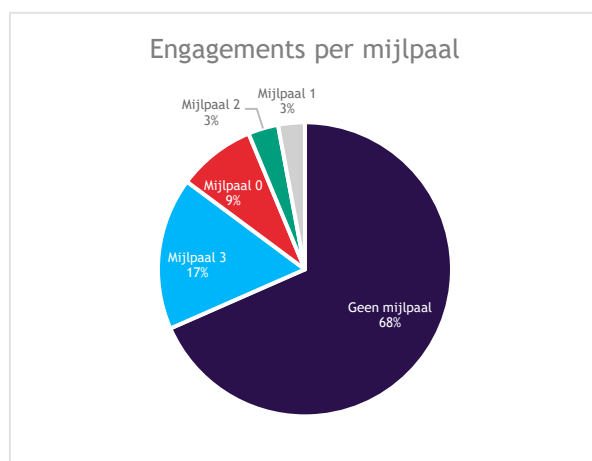
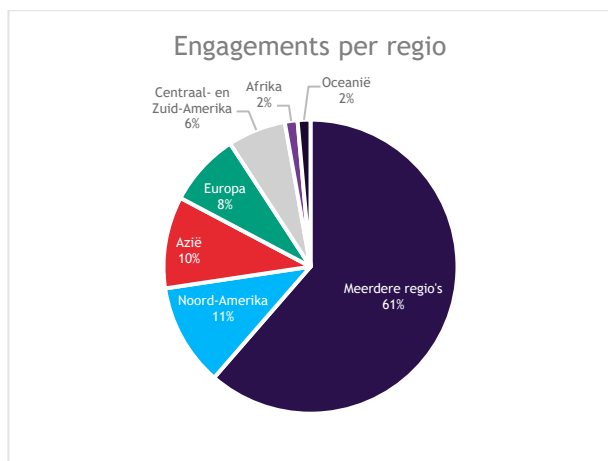
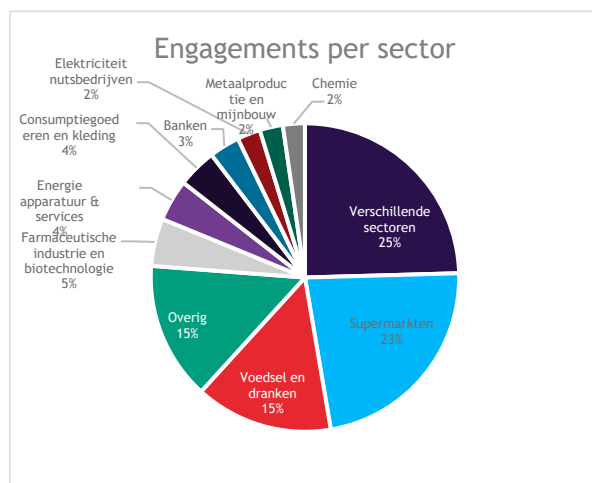
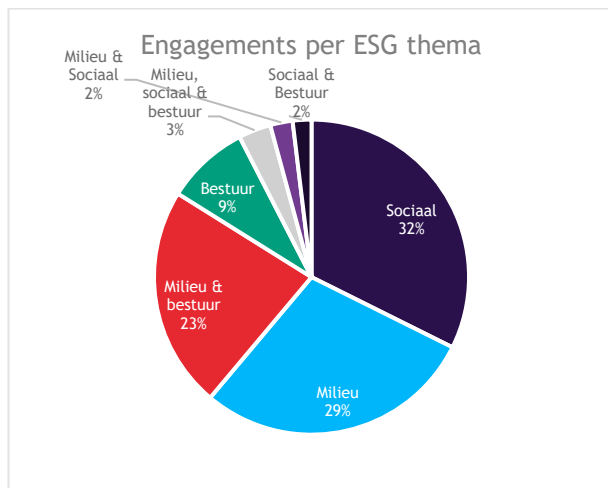
¹ [Minerals-for-Climate-Action-The-Mineral-Intensity-of-the-Clean-Energy-Transition.pdf \(worldbank.org\)](#)

1. Openbaarheid van belastingbeleid en de fiscale procedures
2. Robuust beleid om risico's met betrekking tot vennootschapsbelasting te verminderen

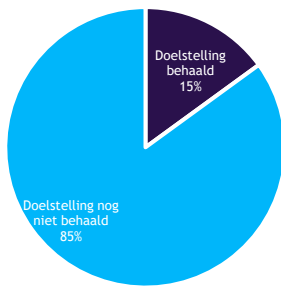
Het doel van de eerste reeks aan gesprekken was om inzicht te verwerven in de perceptie van bedrijven over belastingrisico's en hoe zij de belastingwetgeving zien veranderen. Tot dusver is er een regionaal verschil geconstateerd, waarbij Europese bedrijven belastingtransparantie vaker als een wezenlijk probleem beschouwen in vergelijking met hun Amerikaanse tegenhangers. Daarbij zijn Europese bedrijven zich meer bewust zijn van de implicaties van ontwikkelingen op het gebied van vennootschapsbelasting. Bedrijven uit Azië en Oceanië, in het bijzonder Australië, worden gezien als de meest vooruitstrevende op dit gebied. Zo werd er in Australië in 2016 een vrijwillige belastingtransparantiecodelcode geïntroduceerd.

Tot 2021 zullen de gesprekken gestructureerd zijn rond het stimuleren van bedrijven om bedrijfsbreed fiscaal beleid in te voeren en om transparantie te verbeteren. Dit betekent onder andere dat zij worden gevraagd per land te rapporteren over hun belastingafdracht. Dit kan investeerders helpen om inzicht te krijgen in de vraag of bedrijven daadwerkelijk belasting betalen waar waarde wordt gecreëerd en of zij belasting ontwijken. Bedrijven moeten kortom verantwoording afleggen aan de gemeenschappen waarin ze actief zijn. Hierdoor minimaliseren ze ook het merk- en reputatierisico.

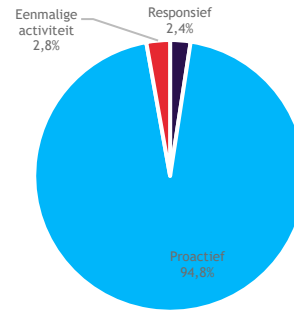
Engagementcijfers in het vierde kwartaal van 2020

Voortgang doelstellingen

Engagements per type

4.2. Stemmen

In dit kwartaalrapport gaan we in op de stemactiviteiten van ACTIAM in de tweede helft van 2020. Aangezien stemmen op aandeelhoudersvergaderingen in veel landen een seizoensgebonden activiteit is, wordt in dit rapport de nadruk gelegd op de regio's en landen waar traditioneel veel vergaderingen in de tweede helft van het jaar plaatsvinden. Daarnaast is de focus gelegd op hoe ACTIAM heeft gestemd in relatie tot de economische en sociale gevolgen van de huidige COVID-19 pandemie.

De wereldwijde pandemie heeft namelijk de noodzaak voor een holistische benadering van bestuursverantwoordelijkheden onderstreept, waarin niet alleen financiële maatstaven belangrijk zijn maar ook een breed scala aan effecten van bedrijven op het milieu en de maatschappij. Zoals uitgedrukt in de OESO-richtlijnen voor verantwoord zakelijk gedrag, moeten bestuurders de sociale en ecologische gevolgen van bedrijfsactiviteiten in kaart brengen, prioriteiten stellen om deze te verbeteren en verantwoording afleggen over de bijbehorende resultaten.

Zoals opgemerkt in de [ICGN-verklaring](#) over bestuursverantwoordelijkheden van 23 april 2020, vormen het beloningsbeleid en de praktijken van bestuurders een cruciaal onderdeel van deze verantwoordelijkheden. De verklaring richt zich op de beloning van bestuurders die van bijzonder belang zijn in het licht van de huidige volksgezondheids crisis. Dit zijn:

- Omvang van beloningen
- Niet-financiële beloningscriteria
- Gezondheid

Omvang van beloningen

Een veel gehoorde publieke opinie is dat veel leidinggevenden van beursgenoteerde bedrijven exorbitante bedragen verdienen en gedreven worden door aandeelhouderswaarde op de korte termijn. Dergelijke percepties kunnen worden verergerd in tijden van crisis waarin grote aantallen mensen zonder werk zitten en delen van de economie worden gesloten. Wanneer regeringen bedrijven te hulp schieten om de economische gevolgen van de pandemie te helpen verzachten, kunnen bedrijven verwachten dat ze nauwkeurig worden onderzocht op hun financiële voorzichtigheid. In sommige gevallen kan hierdoor een plafond of vrijwillige verlaging van de beloning van bestuurders nodig zijn.

Traditioneel hebben investeerders zich minder gefocust op de omvang van beloningen maar meer op de beloningscriteria. Dit weerspiegelt de terughoudendheid van investeerders om de rol van arbiters op zich te nemen over wat wel of niet een maatschappelijk aanvaardbaar salaris is. In de huidige tijd kunnen investeerders echter niet blind zijn voor de hoogte van beloningen aangezien de economische gevolgen van de wereldwijde pandemie naar verwachting de komende tijd zijn tol zal blijven eisen, wat zich weerspiegelt in de vergroting van de economische ongelijkheid en een lagere werkgelegenheid.

Meerdere bedrijven in onze portefeuilles hebben maatregelen genomen door beloningen op de korte- of middellange termijn te beperken. Dit komt tot uiting in het verlagen van salarissen en het reduceren van de bonussen van bestuurders. Deze acties vereisen over het algemeen geen goedkeuring van aandeelhouders en waren daardoor snel te implementeren. Zo werden er loongerelateerde beperkingen geïmplementeerd door Magellan Financial Group (vanwege COVID-19 hebben de voorzitter en de CEO allebei afstand gedaan van hun recht op variabele beloning), Suncorp Group Ltd (geen salarisverhoging), Qantas Airways (leidinggevenden hebben gedurende drie maanden geen salaris ontvangen). Een vergelijkbare trend, namelijk het verlagen van de beloning van leidinggevenden, deed zich ook voor in Zuid-Afrika. Bij Firstrand zagen leidinggevenden bijvoorbeeld gedurende een periode van drie maanden 30 procent af van hun salarissen en schonken ze het bedrag voor de aankoop van persoonlijke beschermingsmiddelen.

Beloningscriteria

Behalve de omvang van beloningen, verscherpt de huidige crisis ook de discussie over structurele aspecten van beloning doordat deze vaak sterk is geënt op puur financiële prestaties. Deze discussie wordt gecompliceerd doordat het moeilijk is om goed passende meerjarige prestatiedoelstellingen vast te stellen in het bonusbeleid, in een veranderende - en soms onvoorspelbare - wereld, waardoor de focus steeds meer op de korte termijn ligt. Het belang om duurzaamheid gerelateerde prestatie indicatoren op te nemen neemt daardoor toe. Daarin moet verder worden gekeken dan de huidige

crisis om te anticiperen op de nasleep ervan waarin niet-COVID-gerelateerde ESG-factoren, in het bijzonder klimaatrisico, zullen optreden. Deze factoren kunnen op de middellange en lange termijn invloed hebben op de bedrijfsresultaten. Dit kan zijn door reputatieschade, andere risicovolle besluitvorming of de daadwerkelijke onderbreking van de bedrijfscontinuïteit.

Op een reeks aan aandeelhoudersvergaderingen in de tweede helft van het jaar stemde ACTIAM tegen beloningsvoorstellen waarin geen of onvoldoende ESG-criteria werden gehanteerd. In het geval van het Amerikaanse bedrijf RPM International, een producent van bouwmaterialen en aanverwante producten, besloot de raad van bestuur dat als reactie op COVID-19 het salaris van de CEO en bestuurders tijdelijk verlaagd zouden worden. Ondanks deze maatregel stemde ACTIAM tegen het beloningsbeleid omdat het geen ESG-maatstaven bevatten, terwijl het bedrijf zich in een sector bevindt met een relatief hoge blootstelling aan milieurisico's. Ook op de vergadering van de Amerikaanse levensmiddelenproducent Conagra stemde ACTIAM tegen het beloningsbeleid. Als gevolg van de onzekerheid veroorzaakt door de COVID-19-pandemie, besloot Conagra de periode waarover de prestaties van bestuurders worden gemeten in te korten tot het lopende jaar, maar ook werd er in de beloningscriteria geen rekening gehouden met hoe het bedrijf scoort op relevante ESG-criteria terwijl het bedrijf wordt blootgesteld aan onder andere ontbossingsrisico's.

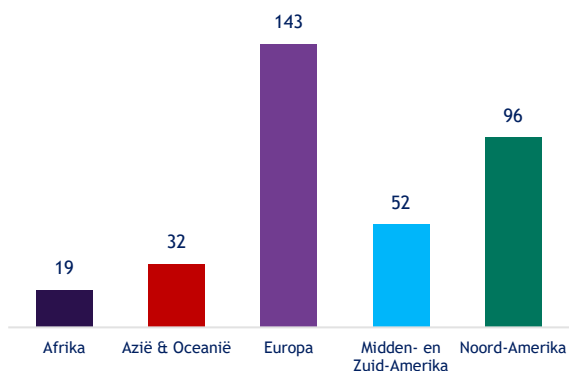
Gezondheid

De COVID-19-pandemie vergroot ook de aandacht voor hoe de beloning van bestuurders zich verhoudt tot de gezondheid en veiligheid van werknemers, leveranciers en klanten. Verwacht wordt dat bedrijven onder andere hun personeel op de hoogte houden van de gevolgen van de crisis voor het bedrijf en hoe het bedrijf zal reageren op verdere verslechtering van de omstandigheden, zonder hierbij concessies te doen aan bijvoorbeeld lopende contracten, arbeidsomstandigheden of het waarborgen van mensenrechten.

In dat licht heeft ACTIAM op de aandeelhoudersvergadering van Tesla voor twee aandeelhoudersresoluties gestemd die het bedrijf vragen om te rapporteren over mensenrechten en werknemersarbitrage. Tesla wordt blootgesteld aan aanzienlijke mensenrechtenrisico's die een materiële impact kunnen hebben op het bedrijf. Toch leveren bestaande rapportages geen bewijs van effectieve procedures om mensenrechten te beschermen en het bieden van arbitragemogelijkheden wanneer er zich conflicten voordoen met werknemers. Daarom steunde ACTIAM beide resoluties welke uiteindelijk, waarbij de resolutie omtrent het rapporteren over het beschermen van mensenrechten ongeveer een kwart van de steun van alle aandeelhouders kreeg (zonder de aandelen van Elon Musk en andere bestuurders zou dit 42% zijn geweest).

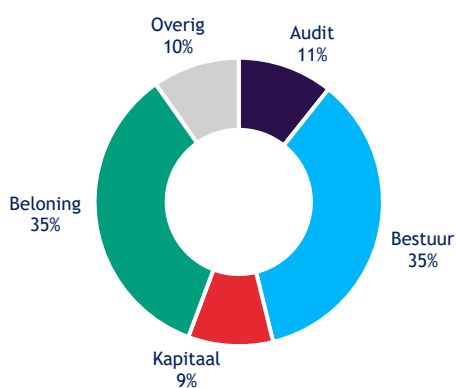
Stemmen - Totaal aantal vergaderingen

Verdeling naar regio

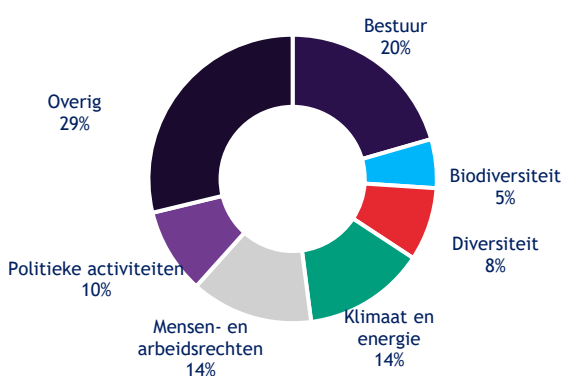
Stemmen - Tegen bestuursvoorstellen

Verdeling naar thema

Stemmen - Gesteunde aandeelhoudersvoorstellen

Verdeling naar thema

5. Het belegbaar universum

5.1. Bedrijven

Alle organisaties waarin ACTIAM belegt worden onderzocht op milieu-, sociaal en governance (ESG) onderwerpen. De beoordelingscriteria voor deze onderwerpen staan in de Fundamentele Beleggingsbeginselen. Deze hebben betrekking op mensenrechten, fundamentele arbeidsrechten, corruptie, milieuvervuiling, wapens, dierenwelzijn en klant- en productintegriteit. De Fundamentele Beleggingsbeginselen komen voort uit internationale verdragen, overeenkomsten en 'best practices' en zijn te vinden op de website van ACTIAM. Daarnaast beoordeelt ACTIAM of bedrijven de capaciteit hebben om zich aan te passen aan de lopende transitie richting een duurzamere samenleving. Bedrijven die deze capaciteit ontberen, creëren financiële risico's voor onze beleggingsportefeuille.

In het vierde kwartaal van 2020 heeft de screening van de bedrijven geleid tot een aantal extra uitsluitingen. Het ACTIAM-beleid omtrent tabak en pornografie is het afgelopen kwartaal aangescherpt. Naast het al bestaande criteria om producenten hiervan uit te sluiten, worden nu ook bedrijven die betrokken zijn bij de levering, detailhandel en distributie van tabak en pornografie uitgesloten van investeringen. Deze beleidsaanpassing heeft geleid tot de volgende uitsluitingen door het ACTIAM ESG Comité:

- Celanese Corp
- Celanese US Holding LLC
- Yunnan Energy Material Co Ltd

Naast de uitgesloten bedrijven als gevolg van de beleidsaanpassing, zijn de volgende bedrijven in het vierde kwartaal uitgesloten door het Comité op basis van reguliere screening:

- Sinopec Shanghai Petrochemical Co Ltd: dit is een volledige dochteronderneming van China Petroleum & Chemical Corporation (Sinopec). Sinopec is al sinds 2016 uitgesloten wegens mensenrechtenschendingen, slecht mensenrechtenbeleid en risicobeheersing. Sinopec en geassocieerde worden gekoppeld aan operaties in risicovolle en conflict gebieden, waaronder Iran, Noord-Korea, Soedan, Zuid-Soedan, Syrië en Myanmar. Hier heeft Sinopec belangen in olieproducerende consortia en speelt Sinopec Shanghai Petrochemical Co Ltd ook een rol.
- Sinopec Engineering Group Co Ltd: net als in de vorige casus is dit een onderdeel van China Petroleum & Chemical Corporation met een rol in de risicovolle en conflictgebieden. Het bedrijf houdt zich bezig met het leveren van ontwerp, advies, onderzoek en ontwikkeling, haalbaarheidsstudies, conformiteitscertificeringsdiensten voor olieraffinage en chemische industrieën en is daarom ook uitgesloten van beleggingen.
- China Yangtze Power Co Ltd: dit bedrijf is uitgesloten wegens controverses in verband met de Three Gorges hydro-elektrische dam, het grootste hydro-elektrische project ter wereld, eigendom van en wordt beheerd door het bedrijf. Het project werd vanaf het begin bekritiseerd door internationale organisaties vanwege de impact op het milieu en gemeenschappen in de buurt van het reservoir.
- China Three Gorges Corporation: China Three Gorges Corporation is de meerderheidsaandeelhouder van China Yangtze Power Co, de hierboven beschreven casus. Naast de betrokkenheid bij de dam is ook het transparantieniveau van China Three Gorges is gebrekkig. Bovendien ontbreekt het bedrijf beleid en programma's om risico's te beheren die verband houden met materiële ESG-kwesties.
- Three Gorges Finance I Cayman Islands Ltd: dit is een financieel vehikel volledig in bezit van China Three Gorges en is daarom ook uitgesloten van beleggingen.
- Three Gorges Finance II Cayman Islands Ltd: net als de casus hierboven, is dit onderdeel van China Three Gorges en uitgesloten door schending van het ACTIAM beleid op mensenrechten en het milieu.
- Bradespar Pn: Bradespar is een holding bedrijf dat voor 100% investeert in Vale SA. Dit bedrijf is sinds begin 2019 uitgesloten nadat de Corrego do Feijao-dam in januari 2019 is gestort waarbij minstens 270 mensen om het leven zijn gekomen. Gezien de relatie met Vale en ook de ondermaatse management structuur van Bradespar zelf, is het bedrijf nu ook uitgesloten voor beleggingen van ACTIAM.
- Draftkings Inc: Draftking is actief in de exploitatie en levering van kansspelproducten. 100% van de omzet wordt hieruit behaald en daarmee is het bedrijf in overtreding met het ACTIAM beleid.
- WireCard AG: WireCard is een Duitse betalingsverwerker en financiële dienstverlener waarbij diverse controverses zijn geconstateerd op corporate governance. Volgens diverse databronnen is het bedrijf niet UNGC compliant en ook ACTIAM wil niet langer beleggen in het bedrijf.
- SCF Capital Designated Activity Company: dit bedrijf richt zich op het vershippen van fossiele brandstoffen en is daarmee gedefinieerd als niet-adaptief in het ACTIAM-duurzaamheidsraamwerk. Aangezien SCF geen tekenen vertoont van een strategie om de afhankelijkheid van fossiele brandstoffen te verminderen, is het bedrijf uitgesloten van beleggingen.

- Kentucky Utilities Company: Kentucky is actief in de opwekking, transmissie, distributie en verkoop van elektriciteit en haalt 77% van zijn omzet uit kolen. Hiermee is het bedrijf in overtreding met het beleid op fossiele brandstoffen en daarom uitgesloten.
- Southwestern Electric Power Company: net als de casus hierboven houdt Southwestern Electric Power Company (SWEPCO) zich bezig met het genereren en distribueren van elektriciteit. En ook SWEPCO is daarbij sterk afhankelijk van thermische kolen. ACTIAM twijfelt sterk of dit bedrijf bewust is van de noodzaak van de energietransitie en gegeven het gebrek aan plannen om te veranderen, heeft het ESG Comité besloten SWEPCO uit te sluiten.
- Appalachian Power Company: ook Appalachian Power is actief in de opwekking, transmissie en distributie van elektrische energie aan retail klanten. Hierbij is 80% van de omzet gekoppeld aan kolen en is het bedrijf in overtreding met het beleid van ACTIAM.
- Humanwell Health A: dit Chinese bedrijf houdt zich voornamelijk bezig met onderzoek en ontwikkeling, productie en distributie van medische en farmaceutische producten. Het bedrijf kreeg te maken met terugroepacties en ontving waarschuwingsbrieven voor inferieure kwaliteit nadat het eerder al waarschuwingen ontving over mislukte kwaliteitsinspecties. Verder zijn er ook issues met betrekking tot het management en blijven programma's en beleid van Humanwell om risico's met betrekking tot corruptie en omkoping te verminderen achter bij die van marktleiders. ACTIAM heeft onvoldoende vertrouwen dat Humanwell Health acteert in lijn met het beleid op duurzaamheid is heeft daarom tot uitsluiting besloten.
- Yes Bank: Yes Bank is een private bank in India. De medeoprichter en voormalig CEO is gearresteerd wegens beschuldigingen van corruptie en het witwassen van geld. Daarnaast zijn er issues op het gebied van het bestuur en ook is de kredietverlening de afgelopen jaren in een negatief daglicht komen te staan. ACTIAM beschouwt dit als een cases van slecht organisatorisch gedrag en heeft Yes Bank daarom uitgesloten.
- Smoore International Holdings Ltd: Smoore is wereldleider in het aanbieden van vapor-technologie en haalt 100% van de omzet uit tabak-gerelateerde producten. Daarmee is het bedrijf in overtreding met het duurzaamheidsbeleid van ACTIAM.

Tot slot heeft er ook dit kwartaal weer een administratieve inhaalslag plaatsgevonden waardoor er diverse dochter- en andere geallieerde bedrijven van al uitgesloten bedrijven zijn toegevoegd aan de ACTIAM uitsluitingenlijst. Het gaat hierbij om ondernemingen waar al niet in werd geïnvesteerd, maar die nu om consistentie te vergroten, ook zijn toegevoegd aan het overzicht van uitsluitingen.

5.2. Landen (Staatsobligaties)

Staatsobligaties zijn een belangrijke beleggingscategorie bij ACTIAM en vormen een essentieel onderdeel van de strategie voor verantwoord beleggen. De Fundamentele Beleggingsbeginselen geven de ESG-criteria aan op het gebied van milieu, maatschappij en bestuur die worden meegewogen bij de beleggingsbeslissingen. Meer concreet gaat het om onderwerpen zoals de rechten van de mens, corruptie, het milieu en wapens. Afgelopen kwartaal heeft de jaarlijkse actualisatie van de Worldwide Governance Indicators (WGI) plaatsgevonden.

Op basis van deze nieuwe informatie zijn de landen Kyrgyzstan, Liberia en Gambia weer toegelaten tot het belegbare universum terwijl de landen Gabon en Laos op basis van WGI niet belegbaar zijn. Tot slot behoort het land Mozambique sinds dit kwartaal niet langer bij de 20% van de landen met de laagste scores op de World Governance Indicators, maar om te voorkomen dat het universum te veel fluctueert worden in de analyse data van twee opeenvolgende jaren gebruikt. Landen moeten voor twee opeenvolgende jaren niet bij de 20% laagst scorende landen op basis van WGI horen om te worden toegelaten tot het universum. Mozambique is dus dit jaar nog uitgesloten, maar wordt volgend jaar weer ingesloten mits ze haar score handhaaft.

Bijlagen

Uitsluitingen: bedrijven

[Overzicht Uitsluitingen Bedrijven](#)

Uitsluitingen: landen

[Overzicht Uitsluitingen Staatsobligaties](#)

Disclaimer

Deze Disclaimer is van toepassing op de in dit document opgenomen commerciële informatie (hierna: de Informatie) die door ACTIAM N.V. (hierna: ACTIAM) aan de ontvanger wordt aangeboden. Door het in ontvangst nemen van deze Informatie accepteert de ontvanger de toepasselijkheid van deze Disclaimer. ACTIAM streeft ernaar nauwkeurige en actuele informatie te verschaffen uit betrouwbaar geachte bronnen. ACTIAM kan echter de nauwkeurigheid en volledigheid van de Informatie niet garanderen en aan de Informatie kunnen geen rechten worden ontleend. De Informatie kan technische of redactionele onnauwkeurigheden of typografische fouten bevatten. ACTIAM geeft geen garanties, expliciet of impliciet, aangaande de vraag of de Informatie die middels deze presentatie en/of dit document verkregen is nauwkeurig, volledig of actueel is. ACTIAM is niet verplicht om de verstrekte Informatie bij te werken of onnauwkeurigheden of fouten te herstellen. De ontvanger zal ACTIAM inclusief haar bestuurders, management en medewerkers niet aansprakelijk stellen voor eventuele tekortkomingen in deze Informatie. De waarde van beleggingen kan fluctueren en resultaten behaald in het verleden bieden geen garantie voor de toekomst. Het bespreken van risico's in de Informatie dient niet beschouwd te worden als een volledige opsomming van alle voorkomende risico's. De hier vermelde Informatie dient door de ontvanger niet te worden geïnterpreteerd als zakelijk, financieel, beleggings-, hedging-, handels-, juridisch, regelgevend, belasting-, of boekhoudkundig advies. De belegger dient zelf elders onafhankelijk advies in te winnen. Ook dient deze informatie niet beschouwd te worden als een aanbod om producten te kopen, te verkopen of te investeren. Op producten en diensten genoemd in deze Informatie zijn mogelijk specifieke voorwaarden van toepassing die geraadpleegd dienen te worden voordat tot een transactie besloten wordt. De ontvanger van de Informatie is zelf verantwoordelijk voor de wijze waarop de ontvanger de Informatie gebruikt. De op die Informatie gebaseerde beslissingen zijn voor rekening en risico van de ontvanger. Deze Informatie wordt de ontvanger uitsluitend aangeboden voor eigen gebruik en de ontvanger zal deze Informatie slechts aan derden ter beschikking stelling na schriftelijke toestemming van ACTIAM. Nederlands recht is van toepassing op deze Disclaimer.